

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Intro

---

door Marc Janssens De auteur is hoofdredacteur van *Christen Democratische Verkenningen*.
marc.janssens@wi.cda.nl / @janssensmarc

Rustige vastheid in tijden van crisis. Dat begrip koos Herman Van Rompuy uit toen hij in 2009 als premier van België in zijn eerste regeringsverklaring de koers van zijn kabinet typeerde. ‘Je kunt als land alleen de wind niet veranderen, maar wel de stand van de zeilen bijzetten.’ Spektakel was daarom niet zijn doelstelling, maar ‘om dag aan dag, met vastberadenheid, stappen in de goede richting te zetten’.

Van Rompuy, die het adagium ‘rustige vastheid’ ook op zijn huis in Vlaanderen heeft staan, ontleent de term aan Henriëtte Roland Holst (1869-1952), die zelf in een gedicht over ‘rustigende vastheid’ sprak. Roland Holst was socialiste, maar liet zich op latere leeftijd ook religieus inspireren. Vanwege haar stap van het socialisme naar het geloof kreeg Van Rompuy de Nederlandse dichteres tijdens zijn opleiding bij de jezuïeten veel te lezen, en hij heeft deze tekst als levensmotto meegenomen. Zeker als eerste vaste president van de Europese Raad heeft de christendemocraat hiervan te midden van vele Europese crises ook blijk gegeven.

Rustige vastheid. Wie de Nederlandse politiek het afgelopen jaar overziet, valt moeilijk dat begrip te binnen. De golven slaan hoog op, ook binnen de christendemocratie, en hebben het vertrouwen geschaad: in de politiek, in de overheid, maar ook in de partij die juist voor normen en waarden zegt te staan. Wie de documentaire *Alleen tegen de staat* heeft gezien, moet constateren dat ook een Nederlandse overheidsinstelling zich tot brute folteraar kon ontpoppen en dat de mechanismen van de democratische rechtsstaat pas in een heel laat stadium in werking begonnen te treden. Het vertrouwen in de politiek is geschaad, extra versterkt door de onverkwikkelijke nasleep en het trage formatieproces. Afgeven op ‘die overheid’ is dan begrijpelijk, maar we moeten ook eerlijk erkennen dat zij ‘onze overheid’ is. Welke spiegel houdt het aanhoudende Haagse gedoe de samenleving zelf voor, waarin polarisatie, de roep om snel en daadkrachtig optreden bij misstanden, de drang en de mogelijkheid om alles nu te willen weten en via sociale media direct te becommentariëren, deze

noodzaak van ‘rustige vastheid’ niet alleen groter maken, maar ook oneindig veel complexer?

Omdat een blad als CDV minder in de Haagse hectiek staat, proberen wij die ‘rustige vastheid’ voort te zetten. Ditmaal met het volgende thema: gedeelde ruimte. Als één onderwerp de komende jaren op de agenda staat, dan is het wel de druk op de beperkte ruimte in Nederland. Wonen, werken, hernieuwbare energie, landbouw, verkeer, natuur en recreatie doen allemaal een beroep op de beperkte ruimte in Nederland. Het is geen theoretisch vraagstuk, want we zien de windmolens en blokkendozen in het landschap verschijnen, en ervaren de woningnood aan den lijve. Handelen is dus noodzakelijk. Maar tegelijk moeten we ervoor waken dat we door nu snel en adequaat de handen uit de mouwen te steken weliswaar problemen op de korte termijn aanpakken – bijvoorbeeld ten aanzien van stikstof of de woningnood –, maar op de lange termijn en op andere terreinen juist schade aanrichten.

Rentmeesterschap?

Om die reden hebben we in dit themanummer niet gefocust op de vraag wat waar in Nederland moet gebeuren, alsof wij vanachter een bureau ‘de taart kunnen verdelen’, maar ons geconcentreerd op de vraag welke principes, uitgangspunten en waarden er nodig zijn om dit complexe vraagstuk aan te gaan. Want voordat we het weten hebben we wel de taartstukken verdeeld, maar is onze leefomgeving, de plek waar we wonen, werken, ons verplaatsen, elkaar ontmoeten en recreëren, onherstelbaar kapotgemaakt. Voor deze principes verwijs ik graag naar het redactioneel op pagina 38 en naar de artikelen die daarop volgen. Ze sluiten aan bij wat de christendemocratie voor ogen staat: vanuit solidariteit, rechtvaardigheid en gespreide verantwoordelijkheid het goede voor de samenleving zoeken. En natuurlijk vanuit rentmeesterschap, de waarde die ogenschijnlijk het meest op dit thema van toepassing is. Toch klinkt in deze uitgave juist op dit begrip ook kritiek, want is een rentmeester niet een economische functie die ook nog eens de mens centraal stelt? Hebben we vanuit dit begrip niet te veel gefocust op wat de aarde de mens oplevert, en daarbij bodem en medeschepselen veronachtzaamd?

Rustige vastheid. Die zal hoe dan ook de koers van de christendemocratie moeten bepalen in een tijd die op veel fronten onrustig is. In het deel ‘Actualiteit’ is aandacht voor het CDA, dat een ingelast congres achter de rug heeft en onder pijnlijke omstandigheden van Pieter Omtzigt als gewaardeerd Kamerlid afscheid heeft moeten nemen. Breuken doen sowieso al pijn, maar eens te meer in een partij die verbinding hoog in het vaandel heeft staan. Theo Brinkel bespreekt het rapport-Van Zwol, en Susanne Ekhart en Arjen Siegmann hebben onderzoek gedaan naar reacties op politieke tweets waarin christelijke thema’s naar voren komen. Als het CDA zich al

.....

moet laten leiden door hoe er op ‘christelijke tweets’ gereageerd wordt, dan is angst hiervoor niet nodig, concluderen zij.

In de rubriek ‘Dwars’ gaan we verder met het debat over de afschaffing van het leenstelsel, waarvoor de CDJA-jongeren zich hardmaken. Ditmaal blijken de debaters dicht bij elkaar uit te komen: ga niet zomaar terug naar de basisbeurs, maar stel een vorm van leerrechten in. En we hebben een nieuwe columnist. Joke van Saane, hoogleraar Zingeving en leiderschap, is Désanne van Brederode opgevolgd en werpt in de nieuwe rubriek ‘Anders kijken’ haar blik op een actueel onderwerp.

Sebastian Kurz

Rustige vastheid. Als iemand deze de afgelopen jaren binnen de Europese christendemocratie heeft vertegenwoordigd, is het wel Angela Merkel, die het Europese politieke toneel zal verlaten. Hoewel er ook kritiek is, bijvoorbeeld dat Duitsland op economisch en digitaal gebied onder haar leiding te weinig heeft laten zien, is zij een toonbeeld van vastberadenheid, leiderschap en trouw aan de democratische rechtsstaat geweest. De EVP, de Europese partij waartoe CDU en CDA behoren, houdt haar congres in november in Rotterdam, en ter gelegenheid daarvan hebben we een schriftelijk interview met de Oostenrijkse bondskanselier en christendemocraat Sebastian Kurz. De waarden maar ook de dilemma’s van de christendemocratie – hoe verhouden bijvoorbeeld barmhartigheid (*mercy*) en rechtvaardigheid zich in het migratievraagstuk tot elkaar? – komen erin aan bod. Uitkomsten en standpunten zijn ook binnen de EVP niet altijd dezelfde, maar terecht zegt Kurz dat de antwoorden op de moeilijke vragen van deze tijd uit het politieke centrum moeten komen.

Ook wie binnen de christendemocratie ‘rustige vastheid’ als koersbepaling kiest, hoeft het niet altijd met elkaar eens te zijn; daarvoor is het leven te grillig en de christendemocratie te divers en gelaagd. Rustige vastheid is geen vrijbrief voor onbewogenheid, want, zoals Kurz zegt, ‘zij die in nood verkeren’ doen een beroep op onze solidariteit en ons verantwoordelijkheidsgevoel. Op welke manier die hulp plaatsvindt en hoe we onze Nederlandse en Europese samenleving op basis van waarden als solidariteit en rechtvaardigheid inrichten, is een zaak van voortdurend debat en een continue dialoog. Aan dat nationale en internationale gesprek hopen we, ook met deze CDV, een bijdrage geleverd te hebben.